

Η συνανάγνωση (και) ως επιστημονικό αντικείμενο

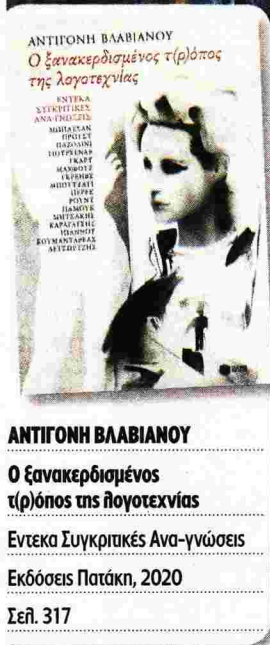
► Της **ΣΤΑΥΡΟΥΛΑΣ ΤΣΟΥΠΡΟΥ***

Η διδάκτωρ Γενικής και Συγκριτικής Γραμματολογίας του Πανεπιστημίου της Σορβόνης και βραβευμένη για την ακαδημαϊκή θητεία της από το γαλλικό υπουργείο Παιδείας καθηγήτρια-ερευνήτρια Αντιγόνη Βλαβιανού, ειδικευμένη στη (συγκριτική) μελέτη της ευρωπαϊκής γραμματείας, καταθέτει στο ανά χείρας πόνημα (το οποίο, αναντίρρητα, αντιπροσωπεύει παραδειγματικά τον προσδιορισμό του ως τέτοιου) τις εμβριθέστερες πραγματείες της εστιασμένες στο έργο των: Γκι ντε Μοπασάν, Μαρσέλ Προυστ, Πιερ Πάολο Παζολίνι, Μαργκερίτ Γιουρσενάρ, Ρομέν Γκαρί, Ναγκίμπ Μαχφούζ, Ρόμπερτ Γκρέιβς, Ζορζ Περέκ, Γκιςτάβ Ρουντ, Ορχάν Παμούκ, Μιχαήλ Μπτσόκν, Μ. Καραγάτση, Γιώργου Ιωάννου, Μένη Κουμανταρέα, Νάσου Δετζώρτζη. Όπως διευκρινίζει η ίδια στον Πρόλογό της, οι συγκεκριμένες συγκριτικές επανααγωγές αντιμετωπίζουν τα γραπτά κείμενα ως παλίμψηστα «αναστοχασμού και εμβάθυνσης στο σύνθετο σώμα του λογοτεχνικού γίγνεσθαι», απαλλαγμένου «από χωρο-χρονικούς περιορισμούς και πολιτικές (εθνικές ή μη) συγκρούσεις», ενώ κάποια από τα μελετήματα επανέρχονται, «διόλου τυχαία» και, μάλιστα, σχεδόν «εμμονικά», στο έργο του Γιώργου Ιωάννου, του Πιερ Πάολο Παζολίνι, του Ζορζ Περέκ και του Μένη Κουμανταρέα.

Με την εμπνευσμένη ευστοχία, η Εισαγωγή της πανεπιστημιακής καθηγήτριας και ερευνήτριας Λίζυς Τσιριμώκου διαλέγεται, από την πλευρά της, με το τόσο κατάλληλα επιλεγμένο εξώφυλλο, όπου εικονίζεται το έργο «Μνήμη» (2006) του Χρίστου Καρά, καθώς, κατά τη συμπύκνωση του πραγματευόμενου εδώ υλικού, χρησιμοποιεί φράσεις όπως «υγρασία της μνήμης», «άμμος της λήθης», «απομνημονευματική διεργασία», «παλινδρομη μνήμη»,

AP Photo/Paul White

ΑΝΤΙΓΟΝΗ ΒΛΑΒΙΑΝΟΥ

Ο ξανακερδισμένος τ(ρ)όπος της λογοτεχνίας

Εντεκα Συγκριτικές Ανα-γνώσεις

Εκδόσεις Πατάκη, 2020

Σελ. 317

εμπιστευόμενη, παράλληλα, τον «ευαίσθητο ωτακουστή»-αναγνώστη που θα ευτυχίσει να ξεναγηθεί στο «προσωπικό μουσείο πολύτιμων εκθεμάτων» της συγγραφέως, διευρύνοντας έτσι και τους δικούς του ορίζοντες.

Οι μελέτες της Αντιγόνης Βλαβιανού μας οδηγούν, μέσω και ενός εξαντλητικά (για την ίδια) διεξοδικού υπομνηματισμού, σε χώρους δημόσιους και ιδιωτικούς, σε εποχές παλαιές και νεότερες, σε καταφύγια της ψυχής και του πνεύματος, σε βίους δυσβάσταχτους, ψευδώνυμους ή πολυώνυμους, σπουδαίους ή ταπεινούς. Στηρίζεται, δε, η συγγραφέας

σε μια ποικίλη βιβλιογραφία, η οποία, επί παραδείγματι, προκειμένου για την (ομολογουμένως πολύ συγκινητική ως αντίληψη και ως γεγονός) «μνήμη των πραγμάτων» (μελετώμενη στο έκτο και κεντρικό, ίσως και πυρηνικό, δοκίμιο) περιλαμβάνει και τα σχετικά ερευνητικά εξαγόμενα του μαρξιστή κοινωνιολόγου Ανρί Λεφέβρ, ο οποίος, όπως διαβάζουμε, υπήρξε ο πρώτος που τόλμησε να αμφισβητήσει «τον μύθο της τριμμήνης καθημερινότητας», καθώς είχε αποκαλύψει πίσω από τη «φαινομενική μονοτονία» της το «κατά τα φαινόμενα εξαιρετικό». Ο για κάποιους ουτοπικός ουμανιστής Ανρί Λεφέβρ, «ασπαζόμενος την επιγραμματική ρήση του Χέγκελ «το γνώριμο, επειδή ακριβώς είναι γνώριμο, δεν είναι γνωστό» (ένα μύχιο αίσθημα που πολλές και πολλοί από εμάς έχουμε βιώσει, ή, έστω, υποψιαστεί, όταν, λόγου χάριν, ξαφνιαζόμαστε από την όψη ή τη θέση πραγμάτων οικείων που βρίσκονται και λειτουργούν δίπλα μας και γύρω μας επί χρόνια ή δεκαετίες), μελέτησε εξονυχιστικά «όλες τις μεταμορφώσεις της καθημερινότητας και γραμμική επανάληψη της οποίας –μέσω της επαναληπτικής κυκλικότητάς της– καθιστά άγνωστο το απολύτως γνωστό και αντιστρόφως». Το

ίδιο βίωμα απηχούν άλλωστε (όπως διαπιστώνουμε στο ένατο μελέτημα) και εμπειρίες όπως η (παρηγορητική ενίοτε) ανάκληση αγαπημένων μας προσώπων μέσω των αντικειμένων που χρησιμοποιούσαν ή εμπειρίες όπως η ψυχική/πνευματική σύνδεση/ταύτισή μας με αντικείμενα (τέχνης) τα οποία θεωρούμε/αισθανόμαστε ότι μας «εκφράζουν», όπως λέμε, ότι ανταποκρίνονται στον αληθινό (κατά την αντίληψή μας) εαυτό μας.

Έγινε, πιστεύω, φανερό από την παραπάνω, πολύ σύντομη αναγκαστικά (αλλιώς, θα έπρεπε να ήταν μακροσκελέστατη), αναφορά ότι οι έντεκα λεπτομερείς περιηγήσεις/συναναγνώσεις της Αντιγόνης Βλαβιανού δεν αποτελούν μόνον επιστημονική τροφή υψηλής ποιότητας για επαίτους και επαίοντες: δύνανται, επιπροσθέτως, να κινητοποιήσουν τις/τους επαρκείς αναγνώστριες/αναγνώστες, τροφοδοτώντας την ανάγκη τους για ταξίδια σε τρόπους λογοτεχνικούς και τόπους εσωτερικούς και εξωτερικούς, σε αποστάσεις τόσο κοντινές αλλά και τόσο μακρινές, όσο απέχει για την καθημία και τον καθένα μας ο βαθύτερος εαυτός της/τους.

*Καθηγήτρια-σύμβουλος στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

